

Agata Teperek

OBRAZ WOJNY DOMOWEJ W NOWELI *AAPO* RUNARA SCHILDTA

Fińska wojna domowa

Wojna domowa 1918 roku, choć krótkotrwała, okazała się wydarzeniem, które na długo podzieliło fińskie społeczeństwo¹. Jej wybuch ściśle wiąże się z sytuacją polityczną w Europie, przede wszystkim w Rosji. Pomimo tego, że Wielkie Księstwo Finlandii nie brało bezpośredniego udziału w pierwszej wojnie światowej, pozostawało w unii personalnej z Imperium Rosyjskim, a kryzys gospodarczy i głód przyczyniły się do radykalizacji Finów. W listopadzie 1917 roku, krótko po rewolucji październikowej, w Finlandii wybuchł strajk powszechny. Robotnicy i bezrolni chłopcy, pozostający w wyjątkowo trudnej sytuacji, żądali przeprowadzenia długo oczekiwanych reform, które do tej pory blokował car. Po brutalnym stłumieniu strajku fiński parlament proklamował 6 grudnia 1917 roku niepodległość. Chociaż bolszewicy oficjalnie ją uznali, wkrótce do Finlandii ruszyła kolejna fala emisariuszy agitujących za rewolucją, a radykalna fińska lewica zaczęła rozbudowywać własną organizację paramilitarną, Gwardię Czerwoną. W odpowiedzi, aby zaprowadzić porządek, ugrupowania mieszczańskie i niepodległościowe tworzyły oddziały samoobrony zwane Białą Gwardią (z czasem uznano je za legalne siły zbrojne, gdyż do tej pory Finlandia nie miała własnej armii).

W styczniu 1918 roku konflikt wewnętrzny eskalował na wielu płaszczyznach. Siły Czerwonych i Białych były wyrównane, a nieznaczna przewaga tych ostatnich wynikała przede wszystkim z doświadczenia dowódców, z generałem Carlem Gustafem Mannerheimem na czele oraz wsparcia otrzymywanego z Niemiec. Zdobycie 6 kwietnia 1918 roku Tampere, bastionu Czerwonych, przesądziło o wyniku wojny i zwycięstwie Białych. Wojna zakończyła się oficjalnie 16 maja 1918 roku paradą w Helsinkach. Wielu Czerwonych zmarło później w obozach i więzieniach, a wzajemna niechęć, nieufność oraz wrogość robotników i mieszczan utrzymywała się jeszcze długo.

---

¹ Zaznacza się to m.in. w nazewnictwie – dla jednych była to wojna wyzwolenicza, dla innych powstanie – walka klasowa i rewolucja. Dopiero w latach 60. XX wieku udało się wypracować konsensus i przyjęto określenie „wojna domowa” jako neutralne i niestronnicze. Patrz: O. Jussila, *Rozmaitość nazewnictwa wojny z 1918 roku* [w:] O. Jussila, S. Hentilä i N. Jukka, *Historia polityczna Finlandii 1809–1999*, przeł. B. Kojro, Kraków 2001, s. 125–128.

akademicko-inteligenckich, w których dominowała taka właśnie narracja o wojnie domowej. W przyszłości warto byłoby przyrzeć się wpływowi, którym mogli ulegać w tamtym czasie obaj pisarze, a także porównać głównych bohaterów ich utworów. Inną możliwością interpretacyjną jest przyjrzenie się postaci Aapo na tle innych postaci z twórczości Schildta, który lubował się w antybohaterach, postaciach słabych i szukających swojego miejsca na świecie, a także porównanie Aapo z noweli Schildta z jego filmowym wcieleniem w interpretacji Tero Jartiego.

Agata Teperek

The picture of the civil war in Runar Schildt's short story *Aapo*

Summary

The paper investigates how Runar Schildt, a Finish-Swedish writer of widely recognised short stories, presents the Finnish Civil War (1918) in one of his most famous short stories *Aapo* (1919). Although there are no doubts that Schildt supports the Whites, the way he describes the Reds, especially Aapo, the main protagonist, and examines his motivation, can be seen as an attempt to objectivize the event and humanize the Reds, which is consistent with the line of depicting the civil war represented by several Finnish writers whose texts about the war have stood the test of time.

Fot. Jędrzej Jedliński

Wyspa Suomenlinna